

HOMO EX MACHINA

Tek sad primećujem da sam ugazio u kaljugu, dobro sam smočio i cipelu i nogavicu. Koliko samo nečisti sunderasto pripijene uz moje članke! Moraću jednom i to da odnesem na čišćenje. Dižem pogled, osvrćem se oko sebe. U daljini nazirem čovekolike fleke kako šljapkaju po barama i blatu; izbliza čujem švercere kako me iz uglova i budžaka, nevidljivih osinjih gnezda, dozivaju... kssst-ksssst, burrazerrru, kupujem-prrrodajem-trrampim, kssst-ksssst... Nebo je suro, nepomično, ispresecano šarama boje katrana, progoretinama koje kao da se nikad skinuti neće. Zaista, pomislim opet, moraću dobro da izribam te svoje šape. Naravno, ima i gorih stvari od toga, mnogo gorih. Eto, na primer, ovaj tekst što mi se baš sad pojavljuje crvenim slovima na displeju personalnog telefona: *Preostalo vreme vašeg života – 25 min., 06 sek... Dopunite što pre svoje vreme jedinstvenom VIVAT! karticom... molimo vas, dopunite što pre svoje vreme...*

Kao za pakost, ne mogu se setiti kako sam se ovde našao. Jedino još ta drečeće crvena slova i moj, po svemu sudeći, sav preostali imetak koji brižljivo napipavam u unutrašnjem džepu vindjakne. Jedna misao prođe mi kroz glavu: tu bi trebalo, u tim žetonima, da ima dovoljno uspomena koje bih sve mogao trampiti za barem dva meseca života. Još dva meseca u kojima ću srkutati ovaj kužni zrak, grejati se na potamnelom zubatom suncu i osluškivati orgulje noćnih vetrova. Samo da dođem do platinastih kartica na kojima je utisnuta klepsidra, te da ih zatim validiram u elegantno skrojenom razrezu na svom vratu. No, da bih došao u njihov posed, preslišavam se još jednom, moram utopiti jedino svoje preostalo blago. Dva suvenir-žetona sa diskretno utisnutim beličastim oblačićima. Na njima dve preostale, jedine moje preživele uspomene – i ne pitajte me samo gde su mi druge, ni kako sam na stotine, na hiljade njih uspeo da protraćim! Da, bio je to život pun hazarda i preterivanja, mada ga se više ne sećam. Ostaju mi tek te prazne uzrečice da kotrljaju se mojom svešću, kao peteljke od otkinutog ploda...

Jedno je sigurno: ako ne nabavim vremenske kartice sa peščanim satom i ne validiram ih u svom vratnom ulazu, za nešto manje od pola sata, nekoliko minuta pre podneva sručiću se bez daha na ovaj blatni pločnik, a iz mene će zabrujati melodija opela instalirana u moj program: vjeeč-naa-ja paa-mjat, vjeeč-naa-ja paa-mjat, vjeeč-naa-ja paa-aaa-mjat!

Osmatram oko sebe. A kako li stoje s vremenom te razmrljane ljudske prilike što mi se kroz izmaglicu bliže i udaljuju po nepojamnoj logici njuha i čopora? Koliko u svakom od njih još *suvenira* zvecka? A možda su već potrošeni, blaženo šuplji bez ijedne uspomene? I zvečeći kao prazna burad, čekaju samo da im se program ugasi i mehanizam rasprsne, te da im iz drobi odjekne glokenšpil pomešan sa pojanjem, Gospodi pomiiiluj, Gospodi pomiiiluj, Gooo-spo-o-dii pooo-miii-luuuj!

Ali nema minuta, nema više ni sekundi za meditacije. Osvrnem se još jednom ka sikta-
nju švercera, dovraga, ovako na ulici rizično je... Razvaljenim strmim stepeništem spuštam
se u prvi bistro, bolje reći čumez sumnjive namene. Na ulazu, trepću mi i namiguju lelujava
slova natpisa – „Lux aeterna“. Usred dana u toj barskoj tmuši gore sijalice, prosipaju otužnu
rasvetu iz rezedazelenkastih, narandžastih, purpurnocrvenih abažura. Jedva se osvrnem
ka stolovima i šanku; žurim ka oljuštenim, žiletom istetoviranim vratima WC-a. Goni me
manijakalna nužda da još jednom proverim, prebrojim za svaki slučaj svoje žetone, mada
pouzdana znam da ih je u džepu svega dva. Zverajući smušeno oko sebe, tražeći samoću
zahodske školjke... u trenu bivam zablesnut ogledalima. Koliko ih je samo! Romboidna, po
rubovima naprsla, trakasto zamrljana već skorelim fecesom. I sva su različita, u svakom, moj
odraz je nešto drugačiji. Kao da svaki izmenjeni ugao skida po jednu masku sa tog antipa-
tičnog lika, razotkriva ga i ogoljuje do besramnosti. U svakom govornom odrazu drugi
šušanj i trepet, iz zenica nova nijansa moje bestijalnosti. Ko je bio taj čije sam preostale
sate i uspomena kao gusarske lađe utopio, ko?

Sad već prebiram po unutrašnjem džepu: svežanj reckavih ključeva nepoznate namene,
poništena karta za podzemnu železnicu, nekoliko verovatno bezvrednih novčanica terito-
rije kojoj pripadam, dve malene ženske fotografije iz automata... Zagledam ne odgoneta-
jući, jesu li to dve osobe ili samo jedna u različitim dobima? Jesu li to moje bivše žene, ili
izgubljene ćerke? Možda majka, sestra ili kakva draga naložnica? Najzad, opipavam suve-
nir-žetone bojažljivo, tu su, čitavi. U trenu, blesnu mi u svesti obe uspomena koje za neki
minut moram trampiti. U prvoj, vidim sebe iza ogromne čipkane zavese koja se beskrajno
dugo diže. I mada joj se naslova ne mogu setiti, to je, siguran sam, neka školska, amaterska
predstava. Treba u njoj da zaigram, pretpostavljam u naslovnoj roli, i već osećam desetine
pari očiju kako iz provalije mraka iščekuju da se promolim, slutim stotine ušnih školjki kako
vrebaju svaki drhtaj i šušanj u glasu kojim ću prozboriti. I naš zaboravljeni dolazak na svet
lako može stati u taj dugi tren podizanja zavese; plač rođenja koji niko ne pamti, evociram
u udisaju što ga uzimam ne bih li izrekao prvu repliku komada. Oštri mirisi sanitarija, tople
boje školskih priredbi prevučene zagasitocrvenom gamom, plima ćućorenja, šaptanja,
ućutkivanja, detinjeg kivanja, mljackanja, nakašljanja – sve to umešeno je u ovoj jednoj
uspomeni, posutoj prah-šećerom, s ukrasnom višnjom na vrhu, koju ću za koji minut nadam
se prodati u bescenje, unepovrat izgubiti. Nikako samu, već u paru sa drugom, i nju sad
držim na dlanu razgledajući je... ali dovraga – kuc-kuc-kuc! dum-dumm-dummm! – neko
nabusito stvorenje sve mahnitije pokušava da provali i uđe, da izbaci me iz ove moje WC-
posteljice. Dobro, dobro! – izlazim žurno i ne obraćajući pažnju na uljeza, prilazeći kratkim
barskim stolovima zagledam oko sebe, ali kao da nikog tu nema. Tek potom spazim jednu
ženu u čošku, rotirajuća disko-kugla osvetljava joj parče figure i lica.

Dobar dan... Umesto odgovora okreće mi se nemarno, dok prstima leve ruke, u kojoj
drži zapaljen opušak, pažljivo ljušti kraste s obraza. Osmotri me kratko, onda se opet okre-
ne u stranu. Kao omađijan, zurim u njen profil: lice pokriveno perutavim beličastim pliko-
vima i potamnelim krastama koje ona, češući, ljušti sloj po sloj. Čineći još grdobniju ruše-
vinu od sebe. Pomislim koliko li naslaga sa sebe treba zguliti, lažnih osmeha, fasada sreće,

ornamenata nepokolebljivosti i odvažnosti, koliko krinki ugleda, časti, vlastite nezamenljivosti, pa da stigne se do ove provalije za barskim stolom? Tek tu, možda, ima mesta za malko nepotkupljive istine, kad sve se raščere i raskopa, i pergament našeg lika nepovratno se obezličiti.

Ko je ova madam, je li srednjih godina, možda već na pragu starosti, ili tek kakva šiparica, što bi se zaključilo po dražesno mekanim njenim nadlanicama? Na koncu, kakve to ima veze u ovom slučaju, ponudiću joj obe svoje uspomene. Nikakve razumne dokaze za to nemam, ali nešto mi govori – prihvatit će menjažu. Ima ona minuta i sati, hućućih sumraka i nemih svitanja napretek; kao pregladnelom trpeza sa đakonijama, ukazuju mi se kartice s utisnutom klepsidrom po njenim unutrašnjim džepovima. No evo, jasno mi se sada ukazuje i druga moja uspomena, mami me da zadnji put u nju zaronim. Potiče ona, po svemu sudeći, iz mog još ranijeg detinjstva: u njoj, ležim na podu podbočen na laktovima, kod nekih rođaka u gostima, s nestrpljenjem gutajući radnju glomaznih ukoričenih kompleta stripova. Među njima nailazim i na jedan, neveliki obimom, koji nikako ne mogu da pojmem, no možda baš zato, stalno mu se vraćam. Junaci u njemu grozni i farsično umiru, eksplodirajući nalik temperiranim bombama u trenutku kada im isteknu poslednje preostale sekunde, ako pre toga ne uspeju da kupe ili nabave neophodni interval vremena. Za njega, spremni su u očajanju da potroše sve svoje blago, koje je u isti mah virtualno i živo. Reč je o čoporima malenih divljih zveri koje su sve odreda nakazno bastardne, opasno žive i nestvarne istovremeno... I otkud me je baš ta našarana fikcija toliko privlačila? Samo zato što me je podsećala na moju budućnost, ili... Ko to zna, srećom nemam ništa više čega bih se prisećao.

Prilazim ženi za stolom, čujem svoj glas kako se obraća jedinstvenoj njenoj pojavi nudeći trampu. Sluša me klimajući glavom, kao da već sve zna, a onda mi se ljubazno zahvaljuje na ponudi. Ne, nažalost, nisu joj više potrebne tuđe uspomene. Neobično tih i suspregnut, njen uzbudljivo napukli alt...

– Ranije, znate, kupovala bih ih besomučno, kao da ću se ne znam kako obogatiti. Trošila bih svoje minute ne ustežući se... jer imala sam neizbrojivu hrpu tih platinastih kartica sa klepsidrom, a neko mi je još davno rekao kako mi je VIVAT! program naštelovan na sto godina, da ne moram ništa da brinem ni sate da dopunjujem... Ali sve te kupljene uspomene nisu bile moje, to me je lišavalo zadovoljstva. Bez obzira da li se radilo o romantičnim zalascima sunca u morskoj uvali, ili o spustu na smučkama sa snežnih vrhova dok se čitav vidik pred nama čudesno otvara, ili o ludim ljubavnim ekstazama praćenim sirovim zvucima, mirisima snošaja – sve to beše mi nekako otužno, bljutavo, jer osećala sam da su to iseći tuđe memorije, u kojima se ne mogu razbaškariti, biti svoja, ni započeti bilo šta...

– A vaša memorija... Gde su onda vaši iseći – usudim se da je nepotrebno prekinem.

– Ah, moja... Da, moji iseći... – smeje se dugo i gorko, tako da iskre suza ugledam nad pergamentom njene oguljene kože. – Ukrao ih jedan... jedan tip s kojim sam bila, ko zna koliko dugo. Kockar neizlečivi, oteo i odmaglio.

– Ostalo vam je ipak neko sećanje na njega, eto... da je bio kockar.

– Ništa mi nije ostalo, moj gospodine. Ništa mi njegovo nije ostalo, ni lik ni glas. Znam samo, po umrljanim ceduljama što su ostale da mi se vuku po džepovima, na kojima mogu

prepoznati svoj rukopis, takav ničiji drugi ne mož' biti, po njima znam da beše lupež, raspi-kuća, padavičar... Da, da. A ipak, vidite – prostreli me značajno – nisam baš sasvim u pravu. He-he, jedan njegov suvenir-žeton, jedna uspomena njegova mi je ostala.

– Kako sad to... – promrmljam zbunjeno. – Njegova uspomena kod vas...

– Ne znam, biće da sam mu je digla onda kad sam shvatila da me napušta... I da vidite, sve te kičerski obojene uspomene s letovanja, novih godina, zimovanja, prvih seksualnih avantura, planinarskih izleta, logorskih vatri, sve te, ko zna čije arkadije i izgubljeni rajevi, što sam ih od muke godinama pazarila i gomilala – ništa mi ne znače spram te jedne nebulozne, možda dvominutne sličice. E, zato sam sigurna da je iz njegove glave izvučena.

– A šta se, ako nisam baš indiskretan... na njoj odvija?

– Zapravo ništa naročito. Jedno dete, jedan smotani slinavi klinja klati se na sceni i progovara. U pitanju je neka školska predstava, u dozlaboga ružnoj sali, kao stvorenoj za pionirske priredbe. Njegovim očima gledamo mračnu rupu publike kako zjapi; njegovim sluhom osluškujemo mljackavo šaptanje i šumorenje iz duplje mraka; njuhom njegovim upijamo miris lizola i fenola smešan sa kiselkastim zapahom detinjeg znoja i bljutavih žvakaćih guma što svaki čas puckaju iz tame, stomakom i glasnim žicama drhturimo dok izbacuje iz sebe tekst na pozornicu...

– A može li se razabrati kakav je to...

– Ma nešto već prežvakano, deklamacija ubij bože. Znete već, o onom dečaku što su mu komadići čarobnjakovog ogledala upali u oko i u srce. I, možeš misliti, ohladili ga, zaledili. Sve je to skupa tako banalno, zajedno s tom mljackavom dečicom iz tame što prave balone od žvaka, puc-pucc-pucc. A opet, njegova je uspomena, zato je i ne mogu pomešati s nekom drugom... A vidite li vi ovo lice na meni, sve u kraterima, kô pejzaž posle bitke? E, i to je njegovom zaslugom. I to sam sve raščesala misleći na tu protuvu od koje mi ni zrno sećanja nije ostalo. A evo sad, kad bih ga kojim čudom prepoznala, kad bi mi neko rekao, eto ga, to je on – pa znate šta bi mu uradila!

– Ne znam, gospođo... Jako mi je žao, stvarno ja-ko-ko-ko... – probam da utihnem, no nešto nastavi iz mene da odjekuje, i čini mi se kao da štucam, ali ne štucam ja, već nešto u meni pada, obrušava se...

– A vi to... Pa vama trebaju minuti, sati, koja sedmičica, a? Mehanizam vam škripi, program preskače, o bože, kakav zvuk! Raspašćete se ovde, moj druškane, ako hitno to ne dopunite.

Vidim je kako izvlači već iz svoje žučkaste torbice tuce kartica sa klepsidrom, ne tražeći ništa zauzvrat.

– Ne trebaju mi ti vaši siroti suveniri – odbrusi jetko na moju ponudu. – Imam ja tuđe memorije napretek, muka mi od nje, ha-ha-ha...

Ne verujući svojim očima, osetim kako sama, tim mekanim svojim prstima overava tuce meseci u uzanom useku u podnožju moga vrata. Cing-cingg-cingg, kao da je to silno zablavlja, cingg-cingg-cingg...

I ne okrenuvši se, izašao sam bez reči napolje. Iza sebe ostavio sam „Lux aeterna“, njegove ustajale mirise i svoju dobrotvorku. Ruku na srce, smučila mi se njena samilost, sućut,

sva njena materinska briga prisela mi je... Sam, u smiraj dana vučem se ovim razrovanim ulicama; zastanem i zurim u daljinu, u grupice ljudi što se kao fekalne vode razlivaju pločnicima. Znam već da menjaju-obrću-trampe svoje dragocene slike za sekunde, a sekunde opet za tuđe zvuke, glasove, melodije prošlog. Gnušam im se zadaha i memle, a znam da sam nedeljiva naslaga njihove kolonije. Sad makar imam vrhovnu iluziju vremena, barem trideset jedan milion sekundi upisan u procesorima svojih tkiva i vlakana. Ostaje mi da ćutim i skitam, požudno upijajući boje i lica, reči, poglede i dodire u ovom gradu čije sam ime nekad znao. Sve u nadi da će se jednom stopiti u kakvom utisku i još nečuvenom bolu, što će potom moći da se iznesu na pazar. Osuđen na uzgajanje uspomena. Sasvim mladih, sočnih i gustih, koje ću valjati pod ovim nebom boje katrana unedogled, unedogled.